

بررسی رابطه هوش اخلاقی و هوش معنوی با اشتیاق تحصیلی دانش آموزان ابتدایی شهر گنبد کاووس

عصمت عرب

کارشناسی ارشد برنامه ریزی درسی، واحد آزادشهر، دانشگاه آزاد اسلامی، آزادشهر، ایران

چکیده

هدف از پژوهش حاضر بررسی رابطه هوش اخلاقی و هوش معنوی با اشتیاق تحصیلی دانش آموزان ابتدایی شهر گنبد کاووس بود. جامعه آماری این پژوهش شامل کلیه دانش آموزان ابتدایی شهر گنبد در سال تحصیلی ۱۴۰۲-۱۴۰۳ بود، که تعداد آن ۱۲۵۴۳ نفر می باشد. نمونه آماری این پژوهش بر اساس فرمول کوکران تعداد ۳۷۵ نفر محاسبه و با استفاده از روش نمونه گیری تصادفی خوشه ای چند مرحله ای انتخاب شد. به این صورت که ابتدا شهر گنبد به ۵ منطقه، شمال، جنوب، غرب، شرق و مرکز تقسیم شد و از هر منطقه به شکل تصادفی یک مدرسه و از هر مدرسه یک کلاس انتخاب و برای تحلیل مورد استفاده قرار گرفت. برای جمع آوری داده ها از مقیاس اشتیاق تحصیلی فردریکز (۲۰۰۴)، پرسشنامه هوش اخلاقی لنینک و کیل (۲۰۰۵) و پرسشنامه هوش معنوی کینگ (۲۰۰۸) استفاده شد. داده ها با استفاده از آزمون های آمار توصیفی و روش ضریب همبستگی پیرسون و رگرسیون چند متغیر تحلیل شد. نتایج نشان داد که رابطه ی معنی داری بین هوش اخلاقی و هوش معنوی با اشتیاق تحصیلی دانش آموزان شهر گنبد کاووس وجود دارد. یعنی دانش آموزانی که هوش اخلاقی و هوش معنوی بیشتری داشتند از اشتیاق تحصیلی بالاتری برخوردار بودند.

واژگان کلیدی: هوش اخلاقی، هوش معنوی، اشتیاق تحصیلی

مقدمه

پیشرفت تحصیلی^۱ یکی از شاخص‌های موفقیت در نظام آموزش و پرورش هر کشور بوده و هر کسی بر آن است تا عوامل مرتبط با آن را بیابد و زمینه پیشرفت دانش‌آموزان را فراهم آورد. در این راستا، می‌توان از اشتیاق تحصیلی^۲ به عنوان یکی از عوامل مرتبط با پیشرفت تحصیلی اشاره کرد. اشتیاق سازه‌ای است که اولین بار برای درک و تبیین افت و شکست تحصیلی مطرح شد و به عنوان پایه‌ای برای تلاش‌های اصلاح‌گرایانه در حوزه تعلیم و تربیت مد نظر قرار گرفت (غریبی، فضلی و غریبی، ۱۴۰۱).

اشتیاق تحصیلی در برگرفته ابعاد رفتاری^۳، شناختی^۴ و انگیزشی^۵ است. بعد رفتاری به رفتارهای مشاهده‌شده تحصیلی نظیر تلاش و پایداری در هنگام مواجه شدن با مشکل در حین انجام تکالیف درسی و تقاضای کمک از اساتید یا همسالان به منظور یادگیری و درک مطالب درسی اشاره دارد (الفونوس و لیون^۶، ۲۰۱۶). بعد عاطفی بعد واکنش‌های عاطفی و هیجانی دانش‌آموز در کلاس و مدرسه اشاره دارد. در واقع اشتیاق تحصیلی شامل علاقه‌مندی درونی به مطالب و تکالیف درسی، ارزش‌دهی به مطالب، وجود عاطفه مثبت و فقدان عاطفه منفی نظیر ناامیدی، اضطراب و خشم هنگام انجام تکالیف درسی و یادگیری است (غریبی و همکاران، ۱۴۰۱). اشتیاق تحصیلی شناختی شامل انواع فرایندهای پردازش است که دانش‌آموزان برای یادگیری به کار می‌برند و متشکل از راهبرهای شناختی و راهبردهای فراشناختی است (آزادبخش، ۱۳۹۷). راهبردهای شناختی^۷ اقداماتی هستند که به کمک آن‌ها اطلاعات تازه برای پیوند دادن و ترکیب کردن با اطلاعات از پیش آموخته شده و ذخیره‌سازی آن‌ها در حافظه درازمدت آماده می‌شوند و شامل سه دسته کلی مرور^۸، بسط^۹ یا گسترش و سازماندهی^{۱۰} می‌شوند. راهبردهای فراشناختی شکلی از شناخت هستند که بر فرایندهای شناختی اعمال نظارت می‌کنند (کوکاک و باییک^{۱۱}، ۲۰۲۰). در این راستا، به تازگی بعد دیگری به نام عاملیت به مفهوم اشتیاق اضافه شده است که مراد از آن، مشارکت سازنده یادگیرنده در جریان آموزشی است که دریافت می‌کند. در این نوع درگیری تاکید بر فرایندی است که طی آن، یادگیرندگان به قصد و تا حدودی فعالانه تلاش می‌کنند تا چیزی را که یاد می‌گیرند و نیز شرایط و موقعیت‌های یادگیری را شخصی و پربار کنند (ریوی و تسنگ^{۱۲}، ۲۰۱۹).

یکی از سازه‌هایی که می‌تواند با اشتیاق تحصیلی دانش‌آموزان مرتبط باشد، هوش اخلاقی^{۱۳} است. هوش اخلاقی فعالیت فرد را در محیط شناسایی می‌کند و قواعد پایدار و پویا را ساختار می‌دهد (اتالهی، ربیعی و امنی، ۱۳۹۴) و شامل هفت اصل ضروری همدلی، وجدان، خودکنترلی، احترام، مهربان، تساهل و تسامح و انصاف (خالقی و چناری، ۱۳۹۴) می‌شود. از دیدگاه برخی از صاحب‌نظران سازه هوش اخلاقی از نظر بعضی از صاحب‌نظران شامل چهار بعد اصلی شامل دستکاری، مسئولیت پذیری، بخشش و دلسوزی است و دربرگیرنده ده زیر شاخه شایستگی شامل انسجام، صداقت، شجاعت، رازداری، انجام تعهدات فردی، خودکنترلی و خودمحورسازی،

¹ achievement

² passion for education

³ behavioral

⁴ motivational

⁵ cognitive

⁶ Alfonso & León

⁷ review

⁸ expansion

⁹ expand & organize

¹⁰ cognitive strategies

¹¹ Kocak & Boyaci

¹² Reeve & Tseng

¹³ malone

کمک به دیگران، مراقبت از دیگران، درک احساسات دیگران و درک نیازهای روحی خود می باشد (سهرابی و پروری، ۱۳۹۵). ضرورت توجه به اخلاق و هوش اخلاقی در جامعه و مدارس مورد تاکید بیشتری قرار گرفته است، زیرا روابط و تعاملات انسانی، گسترده و پیچیده شده است (آریف، دین و سالیمن^{۱۴}، ۲۰۱۹). یکی از مهم ترین مسائل و دغدغه های متولیان تربیتی در نظام آموزشی آموزش معنا و ماهیت اخلاق و اهمیت فراهم آوردن شرایط برای پرورش ویژگی های اخلاقی (مانند انصاف، احترام، صداقت، امانت داری، وفای به عهد و...) در دانش آموزان و سنجش و تعیین وضعیت آنان در مدرسه است (مالونه^{۱۵}، ۲۰۲۰).

سازه دیگر مرتبط با اشتیاق تحصیلی هوش معنوی^{۱۶} می باشد. در ادبیات روانشناسی، هوش معنوی برای اولین بار توسط استیونز (۱۹۶۶) مطرح شد. سپس زوهار و مارشال^{۱۷} (۲۰۰۰) هوش معنوی را با ترکیب مفاهیم فیزیکی، فلسفی و روان شناختی به عنوان بعد جدیدی از هوش انسانی معرفی کردند و آن را یک استعداد ذاتی برای حل مسائل معنوی و ارزشی دانستند که افراد به وسیله آن از میان چند گزینه برای مسیر زندگی یک گزینه که از نظر آن ها با ارزش تر است را بر می گزینند. هوش معنوی در انسان ها مجموعه ای از توانایی هاست برای فعالیت و زندگی بهتر با بکارگیری ارزش ها و ویژگی های معنوی (زمستانی یامچی، ۲۰۱۳). دانش آموزانی که از هوش معنوی استفاده می کنند اشتیاق تحصیلی بیشتری دارند زیرا هوش معنوی آنان را قادر می سازد تا برای حل مسائل زندگی با نگرش معنوی و ارزشی اقدام کنند و به حقیقت برسند، در نتیجه احساس اشتیاق می کنند، خلاق تر و کارآمدتر هستند و می توانند بهتر تصمیم گیری کنند (رحمانی دریاسری، ۱۳۹۹). همچنین هوش اخلاقی به آنان امکان دستیابی به دانش و فهم بیش تر را می دهد و زمینه را برای پیشرفت و رسیدن به کمال فراهم می سازد. دانش آموزان برخوردار از هوش اخلاقی و هوش معنوی بالاتر در مقابل فشارها و استرس های زندگی قدرت و تحمل بیشتری دارند و بهتر می توانند با محیط سازگار شوند. مهم ترین کاربردهایی که هوش اخلاقی و هوش معنوی در زندگی به وجود می آورد شامل حس امنیت و ایجاد آرامش، مدیریت بهتر در هنگام ایجاد تغییرات، ارتباط بهتر با دیگران و در محیط کار و برخورد بهتر با مشکلات و موانع پیش رو می باشد (توان و همکاران، ۱۳۹۸).

چون تعداد پژوهش های اندکی به ویژه در زمینه موضوع این پژوهش صورت گرفته و با توجه به این که مولفه های این پژوهش در کنار هم کمتر مورد ارزیابی قرار گرفتند، این پژوهش می تواند دارای نکات تازه ای باشد. بنابراین این پژوهش درصدد پاسخگویی به این سوال است که آیا بین هوش اخلاقی و هوش معنوی با اشتیاق تحصیلی دانش آموزان ابتدایی رابطه وجود دارد؟

روش تحقیق

طرح پژوهش حاضر توصیفی، از نوع همبستگی و از نظر هدف کاربردی است. یافته های پژوهش بدون هیچ گونه دستکاری، به همان شکل که جمع آوری و توصیف شد و بر اساس هدف پژوهش رابطه میان متغیرها تحلیل شد.

جامعه، نمونه و روش نمونه گیری

جامعه آماری این پژوهش شامل کلیه دانش آموزان ابتدایی شهر گنبد در سال تحصیلی ۱۴۰۲-۱۴۰۳ بود، که تعداد آن ۱۲۵۴۳ نفر می باشد. نمونه آماری این پژوهش بر اساس فرمول کوکران تعداد ۳۷۵ نفر محاسبه و با استفاده از روش نمونه گیری تصادفی خوشه ای

¹⁴ Arif, Din & Saleem

¹⁵ Malone

¹⁶ spiritual Intelligence

¹⁷ Zohar & Marshal

چند مرحله‌ای انتخاب شد. به این صورت که ابتدا شهر گنبد به ۵ منطقه، شمال، جنوب، غرب، شرق و مرکز تقسیم شد و از هر منطقه به شکل تصادفی یک مدرسه و از هر مدرسه یک کلاس انتخاب و برای تحلیل مورد استفاده قرار گرفت.

ابزارها

مقیاس اشتیاق تحصیلی فردریکز (۲۰۰۴)

این مقیاس توسط فردریکز و همکاران (۲۰۰۴) ساخته شده و دارای ۱۵ گویه است. که خرده مقیاس‌های اشتیاق رفتاری، عاطفی و شناختی را می‌سنجد. سوالات ۱، ۲، ۳ و ۴ مربوط به خرده مقیاس اشتیاق رفتاری و سوالات ۵، ۶، ۷، ۸، ۹ و ۱۰ مربوط به اشتیاق عاطفی و سوالات ۱۱، ۱۲، ۱۳، ۱۴ و ۱۵ نیز مربوط به اشتیاق شناختی است. پاسخ هر کدام از گویه‌ها دارای نمرات ۱ تا ۵ است که از (هرگز=۱ تا همیشه=۵) را شامل می‌شود. حداقل و حداکثر نمره و نقطه برش در کل پرسشنامه اشتیاق تحصیلی به ترتیب ۱۵، ۴۵، ۷۵ است. طراحان مقیاس، ضریب پایایی آن را ۰/۸۶ گزارش نموده‌اند (فردریکز، بلامنفید و پاریس^{۱۸}، ۲۰۰۴) روایی این پرسشنامه در پژوهش عباسی و همکاران تایید شده و پایایی کل ۰/۶۶ به دست آمده است (عباسی، محمودیان، پیرانیو شاه علی کبورانی، ۱۳۹۷).

پرسشنامه هوش اخلاقی لنین و کیل (۲۰۰۵)

این پرسشنامه دارای ۴۰ سوال و چهار خرده مقیاس درستکاری، بخشش، مسئولیت‌پذیری و دلسوزی می‌باشد. سوالات این پرسشنامه ۵ درجه روی طیف از هرگز تا تمام وقت دارد و نمرات گزینه‌ها به ترتیب از ۱ تا ۵ است. پایایی پرسشنامه از طرق آلفای کرونباخ ۰/۹۶ به دست آمد. نتایج تحلیل عاملی مولفه‌های اخلاقی نیز نشان داد که درستکاری با بار عاملی ۰/۶۴، مسئولیت‌پذیری ۰/۸۱، دلسوزی ۰/۸۴ و بخشش ۰/۸۳ که دارای ۰/۸۰ درصد اشتراک هستند که این عامل را می‌توان هوش اخلاق نامید (مرتضوی، ۲۰۰۱). همچنین روایی صوری و محتوایی و همسانی درونی پرسشنامه مطلوب بدست آمد (قدیری، اسدزاده و دورتاج، ۲۰۱۰). در ایران ضریب آلفای کرونباخ پرسشنامه ۰/۹ بدست آمد.

پرسشنامه هوش معنوی کینگ (۲۰۰۸)

پرسشنامه خودسنجی هوش معنوی: این پرسشنامه در سال (۲۰۰۸) توسط کینگ به منظور سنجش توانایی‌های ذهنی هوش معنوی ساخته شده است و دارای ۲۴ گویه می‌باشد که توانایی‌های مربوط به هوش معنوی را در چهار بعد اصلی می‌سنجد. در این مقیاس توانایی‌های ذهنی هوش معنوی ورد بررسی قرار خواهد گرفت که شامل توانایی تفکر انتقادی وجودی، تولید معنای شخصی، آگاهی متعالی و بسط حالت هوشیاری می‌باشد. نمره‌گذاری آزمون بر اساس لیکرت ۵ درجه‌ای صفر (به هیچ وجه در مورد من صدق نمی‌کند) تا ۴ (کاملاً در مورد من صدق می‌کند) می‌باشد. کینگ و دسیکو^{۱۹} (۲۰۰۹) ضریب آلفای گرانباخ کل این آزمون را ۰/۹۲ و ضریب آلفای زیر مقیاس‌های آن را بدین شرح گزارش کرده‌اند: تفکر انتقادی وجودی ۰/۷۸، تولید معنای شخصی ۰/۷۸، آگاهی متعالی ۰/۸۷ و بسط هوشیاری ۰/۹۱ (معلمی، رقیبی و سالاردرگی، ۱۳۸۹) ضریب آلفای گرانباخ پرسشنامه را ۰/۸۹ و ضریب اعتبار آن را از طریق باز آزمایی در یک نمونه‌ی ۷۰ نفری به فاصله زمانی متوسط ۲ هفته ۰/۶۷ محاسبه کردند. در مطالعه حاضر رحمانی دریاسری

¹⁸ Fredricks, Blumenfeld & Paris

¹⁹ Decicco

و همکاران (۱۳۹۹) پایایی مقیاس هوش معنوی با استفاده از روش آلفای کرباخ برای زیر مقیاس بسط حالت هوشیاری ۰/۶۱، تولید معنای شخصی ۰/۶۰، آگاهی متعالی ۰/۵۱، تفکر انتقادی وجودی ۰/۶۰ و ضریب پایایی کل آزمون ۰/۸۲ بدست آمد.

روش تجزیه و تحلیل اطلاعات

۱- در این پژوهش جمع آوری اطلاعات، با استفاده از پرسشنامه‌های استاندارد بر روی تعداد افراد نمونه و به شکل جمعی صورت گرفته است. بعد از انتخاب نمونه و گرفتن مجوزهای لازم و با مراجعه به مدارس، پرسشنامه ها به اجرا درآمده است. در ابتدا در مورد موضوع پژوهش بری آزمودنی‌ها توضیحاتی ارائه شد و سپس پرسشنامه‌ها به اجرا درآمد. ۲- جهت تجزیه و تحلیل داده‌ها از آمار توصیفی (شاخص‌های مرکزی و پراکندگی شامل میانگین، انحراف از میانگین، میانه مد و واریانس) و آمار استنباطی (آزمون پیرسون و رگرسیون خطی چند متغیره برای فرضیه پژوهش) استفاده شد. کلیه مراحل پردازش، طبقه‌بندی، ترکیب و تجزیه داده‌های این پایان‌نامه به وسیله نرم‌افزار آماری SPSS صورت گرفت.

یافته‌ها

از جمله پیش شرط‌های بکارگیری تحلیل داده‌ها آن است که داده‌های آماری دارای توزیع نرمال باشند. برای آزمون نرمال بودن از آزمون کلموگروف-اسمیرنوف استفاده می‌شود که یک نوع آزمون ناپارامتریک می‌باشد. در صورتی که مقدار آماره ارائه شده توسط این آزمون بیشتر از ۵٪ باشد، فرض صفر آماری مبنی بر نرمال بودن توزیع متغیر مورد بررسی با اطمینان ۹۵٪ پذیرفته می‌شود. مقدار آماره K-S در جدول ۴-۶ برای متغیرها و مولفه‌های آن گزارش شده است. در این آزمون مقدار p برای کلموگروف-اسمیرنوف بیشتر از $p > 0/05$ می‌باشد، در نتیجه می‌توان گفت داده‌ها با اطمینان بالایی نرمال می‌باشند.

جدول ۴-۱: خلاصه آزمون کالموگروف-اسمیرنوف

متغیر	شاخص Z	سطح معنی‌داری
درستکاری	۱/۱۱	۰/۱۱۷
بخشش	۱/۱۱	۰/۱۱۷
مسئولیت‌پذیری	۱/۵۴	۰/۱۲۲
دلسوزی	۱/۵۱	۰/۱۰۲
توانایی تفکر انتقادی	۱/۲۱	۰/۱۱۲
تولید معنای شخصی	۱/۱۳	۰/۱۱۱

آگاهی متعالی	۱۴۴/۴/۱۴۰۲	مجلات معتبر بین المللی ۰/۱۲۳
بسط حالت هوشیاری	۱/۳۲	۰/۳۲۱
اشتیاق رفتاری	۱/۱۵	۰/۱۱۶
اشتیاق عاطفی	۱/۲۲	۰/۱۰۲
اشتیاق شناختی	۱/۷۲	۰/۱۲۵

مندرجات جدول ۴-۱ نشان می دهد پیش فرض نرمال بودن توضیح متغیرهای مورد مطالعه در پژوهش حاضر محقق شده است چرا که مقادیر Z محاسبه شده در سطح $P < 0/01$ معنی دار نیست.

بررسی فرضیه های پژوهش

از آنجا که پیش فرض تحلیل رگرسیون چندگانه محقق شده است، لذا جهت تحلیل داده های مربوط به فرضیه های پژوهش از این روش و آزمون معنی داری ضریب همبستگی پیرسون به شرح جدول ۴-۲ و ۴-۳ و ۴-۴ استفاده شد.

بین هوش اخلاقی با اشتیاق تحصیلی رابطه وجود دارد.

بین هوش معنوی با اشتیاق تحصیلی رابطه وجود دارد.

هوش اخلاقی و هوش معنوی می تواند اشتیاق تحصیلی را پیش بینی کند.

جدول ۴-۲: ماتریس همبستگی متغیرهای مورد مطالعه

متغیر	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹
اشتیاق تحصیلی	۱								
درستکاری	** ۰/۳۲	۱							
بخشش	** ۰/۴۲	** ۰/۵۵	۱						
مسئولیت پذیری	** ۰/۵۱	** ۰/۵۲	** ۰/۳۱	۱					
دلسوزی	** ۰/۴۴	** ۰/۲۹	** ۰/۵۶	** ۰/۵۱	۱				
توانایی تفکر انتقادی	** ۰/۵۳	** ۰/۵۵	** ۰/۳۶	** ۰/۷۱	** ۰/۶۲	۱			
تولید معنای شخصی	** ۰/۲۸	** ۰/۴۴	** ۰/۳۶	** ۰/۶۵	** ۰/۴۳	** ۰/۴۲	۱		

آگاهی متعالی	**	**	**	**	**	**	**	**	**
بسط حالت	**	**	**	**	**	**	**	**	**
هوشیاری	**	**	**	**	**	**	**	**	**

$P < 0/05$

*

$P < 0/01$

**

مندرجات جدول ۲-۴ نشان می دهد:

(الف) بین مولفه های هوش اخلاقی و اشتیاق تحصیلی رابطه مثبت و معنی دار در سطح $P < 0/01$ معنی دار وجود دارد. بنابراین فرضیه (۱) پژوهش مورد تایید قرار می گیرد.

(ج) بین مولفه های هوش معنوی با اشتیاق تحصیلی رابطه مثبت و معنی دار در سطح $P < 0/01$ وجود دارد. بنابراین فرضیه دوم پژوهش مورد تایید قرار می گیرد.

در راستای تعیین نقش متغیرهای پژوهش در پیش بینی تغییرات اشتیاق تحصیلی و آزمودن فرضیه پژوهش ۳ از روش تحلیل رگرسیون چندگانه (مدل همزمان) استفاده شد. نتایج این تحلیل در جدول ۳-۴ ارائه شده است:

جدول ۳-۴: خلاصه تحلیل رگرسیون چندگانه اشتیاق تحصیلی بر اساس هوش اخلاقی و هوش معنوی

مدل	R	R ²	خطای استاندارد برآورد	شاخص F	Df ₁	Df ₂	سطح معنی داری
همزمان	۰/۴۶	۰/۲۱	۱/۳۷	۳۳/۷۲	۳	۳۷۳	۰/۰۰۰۱

مندرجات جدول ۳-۴ نشان می دهد:

(الف) بین متغیرهای پیش بین (هوش اخلاقی و هوش معنوی با اشتیاق تحصیلی به طور ترکیبی و چندگانه ۰/۴۶ رابطه وجود دارد. (ب) مقدار R² محاسبه شده (۰/۲۱) نشان می دهد متغیرهای پیش بین (هوش اخلاقی و هوش معنوی) قادرند ۲۱ درصد از واریانس اشتیاق تحصیلی را به طور ترکیبی و معنی دار تبیین کنند چرا که F محاسبه شده (۳۳/۷۲) در سطح $p < 0/05$ معنی دار است. بنابراین فرضیه سوم پژوهش مورد تایید قرار می گیرد.

از سوی جهت تعیین نقش تکنیکی هر یک از متغیرهای پیش بین، در پیش بین تغییر است اشتیاق تحصیلی از ضریب بتای استاندارد و آزمون مربوطه (t) به شرح جدول ۴-۷ استفاده شد:

جدول ۴-۴: خلاصه ضریب بتای استاندارد متغیرهای پیش بین

متغیر	ضرایب بتای غیر استاندارد B خطای استاندارد	ضرایب بتای استاندارد	t	سطح معنی داری
ثابت (X)	۱۵/۶۸	۰/۵۶	۲۸/۱۱	۰/۰۰۱
درستکاری	۰/۰۴	۰/۰۱	۴/۵۵	۰/۰۰۱
بخشش	۰/۰۲	۰/۰۱	۲/۲۷	۰/۰۰۲

۰/۰۰۲	مجلات ۳۶۴ بین المللی	۲۵ اسفند ماه ۱۴۰۱	۰/۰۱	مستولیت پذیری
۰/۰۰۱	۲/۱۵	۰/۰۱	۰/۰۳	دلسوزی
۰/۰۰۲	۳/۲۸	۰/۰۱	۰/۰۵	توانایی تفکر انتقادی
۰/۰۰۴	۱/۳۲	۰/۰۱	۰/۰۱	تولید معنای شخصی
۰/۰۰۱	۴/۳۱	۰/۰۱	۰/۰۴	آگاهی متعالی
۰/۰۰۲	۲/۴۱	۰/۰۱	۰/۰۲	بسط حالت هوشیاری

$p < 0.05$

مندرجات جدول ۴-۴ نشان می دهد:

(الف) مولفه های هوش اخلاقی قادر است تغییرات اشتیاق تحصیلی را به طور مثبت و معنی دار است. بنابراین فرضیه سوم پژوهش مورد تایید قرار می گیرد.

(ب) مولفه های هوش معنوی قادر است تغییرات اشتیاق تحصیلی را به طور مثبت و معنی دار پیش بینی نماید. بنابراین فرضیه دوم پژوهش تایید می گیرد.

بحث و نتیجه گیری

بین هوش اخلاقی با اشتیاق تحصیلی دانش آموزان ابتدایی شهر گنبد رابطه وجود دارد. و هوش اخلاقی می تواند اشتیاق تحصیلی را در دانش آموزان پیش بینی کند. نتایج حاصل از این پژوهش با پژوهش های غفوری و صالحی (۱۳۹۹)؛ قرمزی و همکاران (۱۳۹۳) همسو می باشد. غفوری و صالحی (۱۳۹۹) به این نتیجه رسیدند که می توان از روش اقدام پژوهشی، برای تغییر و بهبود در محیط های آموزشی و به ویژه ارتقای عملکرد عاملان انسانی، استفاده کرد. همچنین قرمزی و همکاران (۱۳۹۳) به این نتیجه رسیدند که هوش اخلاقی و مهارت های اجتماعی پیش بینی کننده قوی برای عملکرد تحصیلی دانش آموزان بودند.

در تبیین برای این یافته ها می توان گفت هوش اخلاقی یکی از ابعاد هوش است که می تواند چارچوبی برای عملکرد صحیح دانش آموزان فراهم آورده و به عنوان عامل پیش بینی کننده رفتار آنان محسوب شود. هوش اخلاقی به مانند یک راهنما برای رفتار و عملکرد دانش آموزان عمل می کند و کمک می کند که اعمال هوشمندانه و بهینه داشته باشند بنابراین می تواند در ارتقاء اشتیاق تحصیلی آنان نیز کارساز باشد. هوش اخلاقی دانش آموزان را قادر می سازد که مسئولیت انتخاب ها و فعالیت ها را از نظر اخلاقی بر عهده بگیرد. بنابراین دانش آموزانی که از هوش اخلاقی بالاتری برخوردارند در امور تحصیلی نیز مسئولیت پذیر هستند و فعالیت های مربوط به مدرسه خود را با اشتیاق بیشتری انجام می دهند. همچنین هوش اخلاقی این توانایی را به دانش آموزان می دهد تا درست را از نادرست شناخته و با اصول جهانی سازگار شوند این نوع هوش در محیط جهانی مدرن کنونی می تواند به مشابهی نوعی جهت یاب برای اقدامات عمل نماید و از آنجایی که پرداختن به درس و امور درسی جزء ارزش های هر خانواده و جامعه ای است هوش اخلاقی می تواند به زندگی تحصیلی دانش آموزان هدف و جهت ببخشد و باعث ارتقاء اشتیاق تحصیلی آنان شود. به عبارت دیگر این هوش تمام انواع

دیگر هوش انسان را در جهت انجام کارهای ارزشمند هدایت می‌کند. همچنین این نوع هوش نشان دهنده اشتیاق و توانایی دانش-آموزان برای قرار دادن معیارهایی برتر تحصیلی می‌باشد.

بین هوش معنوی با اشتیاق تحصیلی دانش‌آموزان ابتدایی شهر گنبد کاووس رابطه وجود دارد. و هوش معنوی می‌تواند اشتیاق تحصیلی را در دانش‌آموزان پیش‌بینی کند. نتایج حاصل از این پژوهش با پژوهش‌های پژوهش کمال مولا (۲۰۱۸)؛ رامانا و دیوی (۲۰۱۸)؛ راج و موهان (۲۰۱۵)؛ رحمانی دریاسری و همکاران (۱۳۹۹)؛ حسنی‌نای راجعونی (۱۳۹۹)؛ توان و همکاران (۱۳۹۸) و لقمانپور زرینی و همکاران (۱۳۹۸) همسو می‌باشد. نتیجه مطالعات کمال مولا (۲۰۱۸) نشان می‌دهد که بین هوش معنوی و انگیزش پیشرفت تحصیلی در بین دانشجویان رابطه وجود داشته است. نتایج پژوهش رامانا و دیوی (۲۰۱۸) نشان دهنده همبستگی مثبت بین هوش معنوی و موفقیت آکادمیک دانشجویان است. نتایج بررسی‌های راج و موهان (۲۰۱۵) به وضوح نشان می‌دهد که بین هوش معنوی و پیشرفت تحصیلی بین دانشجویان تفاوت معنی‌داری وجود دارد. رحمانی دریاسری و همکاران (۱۳۹۹) نشان دادند که بین هوش معنوی و مولفه‌های آن، امید و مسئولیت‌پذیری با پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان رابطه مثبت و معنادار وجود دارد. حسنی‌نای راجعونی (۱۳۹۹) هم نشان دادند هوش معنوی با انگیزه پیشرفت رابطه مستقیم و معنادار دارد.

در تبیین برای این یافته‌ها می‌توان گفت که هوش معنوی بالاترین سطح رشد را در حیطه‌های مختلف شناختی، اخلاقی، هیجانی، تحصیلی و بین فردی شامل می‌شود و دانش‌آموز را در جهت هماهنگی با پدیده‌های اطراف و دستیابی به یکپارچگی درونی و بیرونی یاری می‌کند. هوش معنوی، مجموعه‌ای از توانایی‌ها، ظرفیت‌ها و منابع معنوی را در اختیار دانش‌آموزان قرار می‌دهد تا با استفاده از آن‌ها در زندگی شخصی بتوانند موجب افزایش سازگاری و انطباق‌پذیری، آرامش درونی و بیرونی، پویایی و شادابی، یافتن معنا و هدف در رویدادهای زندگی، حفظ سلامت و در زندگی تحصیلی موجب توانایی حل مسئله و اشتیاق تحصیلی بالا شود. همچنین هوش معنوی برای دانش‌آموزان به منزله حس معنا و داشتن مأموریت در زندگی، حس ارزشمند بودن در زندگی، معتقد به بهتر شدن دنیا است. و باعث ایجاد معنی و هدف برای زندگی می‌شود و افراد دارای این ویژگی در زمان بحران بهتر با شرایط کنار می‌آیند چون با داشتن امید به خدا، آسفتگی روانی کمتری را تجربه می‌نمایند بنابراین مسلم است که اشتیاق تحصیلی این دانش‌آموزان بالاتر خواهد بود.

منابع

- آزادبخش، نسرين (۱۳۹۷). رابطه هوش معنوی با اشتیاق تحصیلی و عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد مرودشت.
- توان، بهمن؛ قمی، مهین؛ مسلمی، زهرا؛ جعفری‌پور، حسن؛ محمودی، سید عبدالله و مسلمی، اعظم (۱۳۹۸). رابطه هوش معنوی با اشتیاق تحصیلی و سرزندگی تحصیلی دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی اراک، مجله ایرانی آموزش در علوم پزشکی، ۱۹ (۲۷): ۲۴-۱۷.
- حسنی‌نای راجعونی، کیوان (۱۳۹۹). بررسی رابطه بین هوش هیجانی و هوش معنوی با انگیزه پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان پسر مقطع متوسطه اول منطقه رحمت‌آباد و بلوکات، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، موسسه آموزش عالی کوشیار.
- رحمانی دریاسری، مدینه؛ یآوری‌نیا، سونیا و سپهریان آذر، فیروزه (۱۳۹۹). پیش‌بینی پیشرفت تحصیلی بر اساس هوش معنوی، امید و مسئولیت-پذیری در دانش‌آموزان دختر پایه سوم متوسطه، فصلنامه علمی روان‌شناسی تربیتی، ۱۶ (۵۶): ۱۹۶-۱۸۱.
- عباسی، حسن؛ محمودیان، مسلم؛ پیرانی، ذبیح و شاه علی کجورانی، فاطمه (۱۳۹۷). نقش اشتیاق عاطفی، شناختی و رفتاری یادگیری در پیش‌بینی فرسودگی تحصیلی دانشجویان، دوفصلنامه راهبردهای شناختی در یادگیری، ۶ (۱۰): ۲۰۶-۱۹۷.
- غریبی، فرزانه؛ فضلی، ساره و غریبی، عطیه (۱۴۰۱). پیش‌بینی اشتیاق تحصیلی بر اساس عملکرد خانواده و تاب‌آوری تحصیلی در دانش‌آموزان مقطع ابتدایی. نشریه علوم اجتماعی دانشگاه فردوسی مشهد، ۳ (۴۱): ۲۳۹-۲۶۲.

- غفوری، آرزو و صالحی، کیوان (۱۳۹۹). «ارتقاء هوش اخلاقی دانش‌آموزان متوسطه اول به‌وسیله کار و فناوری». نشریه علمی (وزارت علوم)، ۴ (۴): ۱۰۷-۱۳۶.
- قرمزی، خدا مراد؛ قلاتش، عباس و اوجی‌نژاد، احمدرضا (۱۳۹۳). «رابطه هوش اخلاقی و مهارت‌های اجتماعی با عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان دبیرستان‌های عشایری شهر شیراز». فصلنامه روانشناسی تربیتی، ۵ (۳): ۱۹.
- لقمانپور زرینی، رسول؛ نبی‌پور افروزی، حسن و حیاتی، امیر (۱۳۹۸). مطالعه رابطه هوش معنوی و هوش هیجانی با انگیزه پیشرفت تحصیلی و مقایسه آن در دانشجویان دختر و پسر دانشجویان دختر و پسر دانشگاه فنی و حرفه‌ای مازندران، دو فصلنامه علمی کارفن، ۴۴ (۲): ۲۷۵-۲۸۸.
- معلمی، صدیقه؛ رقیبی، مهوش و سالاری درگی، زهره (۱۳۸۹). مقایسه هوش معنوی و سلامت روان در افراد معتاد و غیر معتاد. مجله علمی-پژوهشی دانشگاه علوم پزشکی شهید صدوقی یزد، ۱۸ (۳): ۲۴۲-۲۳۴.
- Alfonso, Z., León, J., (2016), The role of passion in education: A systematic review, Educational Research Review (19), 42-61.
- Arif, A. H., Din, M., & Saleem, Z. (2019). Exploring Gender Differences in Moral Intelligence and its Effects on the Learning Outcomes of Second Year College Students. Global Regional Review (GRR).
- Ataalahi T, Rabei A, Ameni MT. (2016). Relationship of ethical intelligence with social capital. Journal of Ethics in Science and Technology; 10(3):29-40. (In Persian).
- Fredricks, J. A., Blumenfeld, P. C., & Paris, A. H. (2004). School engagement: Potential of the concept, state of the evidence. *Review of educational research*, 74(1), 59-109.
- Kocak, R., & Boyaci, M. (2020). The predictive role of basic ability levels and meta cognitive strategies of students on their academic success. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 2, 769-72.
- Khaleghi N, Chenari M. (2016). Relationship of ethical intelligence with altruism. Journal of Ethics in Science and Technology; 10(4):55-64. (In Persian).
- King, O. B., & Decicco, T. L. (2009). "Available Model and Self- Report measure of Spiritual Intelligence". The International Journal of Transpersonal Studies, 28, 68-85.
- Kamal Molla. Meskat. (2018). Emotional Intelligence and Academic Achievement Motivation Among College Students. International Journal of Humanities and Social Science Invention (IJHSSI) ISSN (Online): 2319 – 7722, ISSN (Print): 2319 – 7714.
- Malone, D. M. (2020). Ethics education in teacher preparation: a case for stakeholder responsibility. *Ethics and Education*, 15(1), 77-97.
- Mortazavi S. (2001). Environmental psychology and its application printing. Tehran: Shahid Beheshti University. (In Persian).
- Qadiri P, Asadzadeh H, Dortaj F. (2010). Examine the relationship between perceived classroom environment and to prevent the target with mathematical achievement in third grade female students of secondary school students. Journal of Educational Psychology; 1(9): 44-67. (In Persian)
- Reeve, J., & Tseng, C. (2019). Agency as a forth aspect of student engagement during activities. *Continuing Education Psychology*; 36, 257-67.
- Ramana ; Anitha, Devi . (2018). The Relationship between Emotional Intelligence and Academic Achievement among Intermediate Students. IOSR Journal of Business and Management (IOSR-JBM) e-ISSN: 2278-487X, p-ISSN: 2319-7668. Volume 20, Issue 4. Ver.P 30.
- Raj , Pavithra ; Chandramohan . (2015). Relationship between Emotional Intelligence and the Academic Achievement among College Students. The International Journal of Indian Psychology ISSN 2348-5396 (e) ISSN: 2349-3429 (p) Volume 2, Issue 3, Paper: 124.

– منابع انتهایی مقاله:

- حافظ نیا، محمدرضا، ۱۳۸۸، مقدمه ای بر روش تحقیق در علوم انسانی، چاپ شانزدهم، تهران، انتشارات سمت
- فقیهی، ابوالحسن و موسوی کاشی، زهره، مدل سنجش بهره وری (اثربخشی و کارایی) در بخش خدمات دولتی ایران، مجله مدیریت دولتی، دوره دوم، شماره چهارم، بهار و تابستان ۱۳۸۹، ۱۲۶-۱۰۷
- نجمی نیا، رضا، صالحی، محمدرضا، بررسی تاثیر سرمایه فکری در ایجاد مزیت رقابتی شرکتهای بیمه استان اصفهان، چهارمین کنفرانس بین المللی بازاریابی خدمات بانکی در مرکز همایش های بین المللی صدا و سیما، مهر ۱۳۹۱
- Camisón, César. And Villar-López, Ana. (2011). Non-technical innovation: Organizational memory and learning capabilities as antecedent factors with effects on sustained competitive advantage. *Industrial Marketing Management*. 40 (2011). 1294–1304
- Hazen, Benjamin and Terry Anthony. (2012). Toward creating competitive advantage with logistics information technology. *International Journal of Physical Distribution & Logistics Management*. Vol. 42. No. 1. 8-35

جدول خلاصه نوع و اندازه قلم های مورد نیاز برای تدوین مقالات فارسی

عنوان	قلم (فونت)	اندازه	نوع قلم
عنوان مقاله	B Nazanin	۱۶	پررنگ
نام و نام خانوادگی	B Nazanin	۱۲	پررنگ
مشخصات نویسندگان	B Nazanin	۱۱	نازک
نشانی پست الکترونیکی نویسندگان	Times New Roman	۱۰	نازک
عنوان بخش ها	B Nazanin	۱۲	پررنگ
عنوان زیر بخش ها	B Nazanin	۱۱	پررنگ
متن چکیده و واژگان کلیدی	B Nazanin	۱۲	نازک
متن اصلی	B Nazanin	۱۲	نازک
زیر نویس فارسی	B Nazanin	۱۰	نازک
زیر نویس لاتین	Times New Roman	۹	نازک
عنوان جدول ها، شکل ها و نمودارها	B Nazanin	۱۰	پررنگ
متن فارسی درون جدول ها	B Nazanin	۱۰	نازک
متن لاتین درون جدول ها	Times New Roman	۹	نازک
منابع و مراجع فارسی	B Nazanin	۱۱	نازک
منابع و مراجع لاتین	Times New Roman	۱۰	نازک

Template for English Abstract (Times New Roman size 14)

First Author Times New Roman 10 pt bold
(centered) **Affiliation**

Second Author²⁰ Times New Roman 10 pt bold
(centered) **Affiliation**

Third Author. Affiliation

1-1-

Abstract - ۲-۱

The abstract appears before the keywords. Abstract must be about 200 words. However, it must be limited between 150 to 200 words. The abstract should clearly state, the objective, results and the conclusion of the work.

Keywords: maximum of eight keywords seperated by “,”. - ۱-۳